

PRINCIPIUL VERIFICĂRII ECOLOGICE ÎN COMUNICAREA MULTICULTURALĂ
THE PRINCIPLE OF ECOLOGICAL VERIFICATION IN MULTICULTURAL COMMUNICATION

*SVETLANA BÎRSAN, dr., conf. univ.,
ASEM din Chișinău*

*LUCIA CEPRAGA, dr., conf. univ.,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

*Svetlana BÎRSAN, PhD, associate professor,
ASEM din Chișinău
ORCID: 0000-0001-8349-2714
birsan.svetlana@ase.md*

*Lucia CEPRAGA, PhD, associate professor,
UPS “Ion Creanga” from Chisinau,
ORCID:0000-0003-4253-2753
cepraga.lucia@upsc.md*

CZU: 316.77:504.75

DOI: 10.46727/c.emc-2023.p16-20

*Motto: „Libertatea ta se termină acolo unde începe libertatea celuiilalt.”
(John Stuart Mill)*

Abstract: *Ecological verification in communication is an essential process in building a healthy and balanced communicative environment. It does not just consist of simple communication, but involves a deep analysis of the impact we have on others during our interactions. This impact is felt not only verbally, but also through non-verbal language, tone of voice and other elements of communication. An important aspect of eco-checking is being aware of the emotions and states of those we interact with. Understanding the emotional impact we can have in a conversation helps us adapt our communication to be more empathetic and respectful. Another crucial aspect is the recognition of cultural diversity in communication. The principle of ecological verification is an essential element in intercultural communication, contributing to a respectful, efficient and constructive interaction in diverse cultural contexts. This principle not only promotes understanding and mutual respect between cultures, but also reduces the risk of conflicts and contributes to the development of a sustainable intercultural approach.*

Key-words: *communicative ecology, multicultural communication, relational adaptation, communication culture, communication barriers.*

INTRODUCERE

Verificarea ecologică în comunicare, cunoscută în literatura de specialitate ca ecologia comunicativă, este un model conceptual, utilizat pentru a analiza și reprezenta relațiile dintre interacțiunile sociale, discurs și mediile de comunicare. În linii mari, termenul de se referă la contextul în care au loc procesele de comunicare. Conceptul de ecologie comunicativă se referă la studiul interacțiunii dintre mediu și comunicare și la impactul pe care îl au acestea asupra societății și a individului. Acest concept pune accentul pe modul în care mediul fizic, social și cultural influențează procesele de comunicare și viceversa.

Ecologia comunicativă examinează modul în care factorii, precum tehnologia, mediul înconjurător, structurile sociale și culturale influențează modalitățile de comunicare și cum acestea, la rândul lor, pot afecta mediul și societatea. Această „perspectivă integrativă se concentrează pe relațiile complexe și interconectate dintre oameni, mediul lor și modul în care comunicarea este influențată și influențează aceste relații”. [3]

CONȚINUT

Termenul de *ecologie comunicativă* a fost introdus în literatura de specialitate de către teoreticianul din domeniul media și comunicare Marshall McLuhan [2, pp. 287-289] [6], care a explorat în lucrările sale interacțiunea dintre mediul înconjurător și comunicare. De-a lungul timpului, conceptul a fost dezvoltat și extins de alți teoreticieni și cercetători în domeniul comunicării, precum Neil Postman [4], care au explorat impactul tehnologiei asupra mediului comunicativ și a societății în ansamblu.

Fundamentul expresiei este reprezentat de însăși natura, privită drept un sistem complex, format din mai multe ecosisteme și elemente-anexe. Astfel, în practică, „pentru a efectua examinarea unui ecosistem natural (ex: pădure) este crucial să analizăm starea tuturor componentelor biotice (plante, animale), abiotice (soare, sol, climă ș. a), precum și legăturile între aceste părți constituente” [1, pp. 287-28]. În mod similar, nici comunicarea nu este o entitate izolată, iar verificarea sustenabilității acesteia presupune atât analiza factorilor care o influențează, cât și corelația dintre aspectele de bază. În acest sens, utilizarea unei metafore ecologice extinde considerabil sfera potențială de cercetare pentru comunicare și cercetare media.

Analogia comunicării cu ecosistemele naturale permite identificarea straturilor ecologiei comunicative. Astfel, cercetătorul Davis Foulger, în lucrarea sa *Un model ecologic al procesului de comunicare*, vorbește despre trei straturi comunicative: stratul social, discursiv și tehnologic. Aceste straturi sunt prezentate, mai degrabă, ca fiind „împletite în mod complex și constitutiv reciproc, decât discrete, ierarhice sau având ca relații cauze unidirecționale.”[3]

„Stratul social se referă la oamenii (indivizii care participă la o comunicare) și la diferitele structuri sociale cu care aceștia se identifică. De exemplu, acestea pot include grupuri de prieteni, organizații comunitare oficiale și companii. Stratul discursiv se referă la temele sau conținutul comunicării atât mediate, cât și nemediate. Stratul tehnologic cuprinde mediile și tehnologiile de comunicare. Aceasta includ atât mass-media tradițională, cum ar fi ziarele și televiziunea, cât și canalele media caracteristice secolului al XXI-lea, inclusiv telefoanele mobile și site-urile de rețele sociale. Dispozitivele și aplicațiile de la acest nivel sunt diferențiate în funcție de modelul de comunicare pe care îl facilitează și scopurile care se urmăresc. De exemplu, comunicarea colectivă este posibilă prin intermediul unor forme de media unu-la-mulți sau mulți-la-mulți, cum ar fi televiziunea sau forumurile de discuții online, în timp ce comunicarea în rețea poate fi activată prin intermediul mesageriei instantanee sau SMS-urilor.” [3]

Natura stratificată a cadrului ecologiei comunicative permite investigarea întrebărilor de cercetare referitoare la preferințele de comunicare ale diversilor indivizi și grupuri, precum și la modul în care aceste alegeri le influențează relațiile. De asemenea, ea permite cercetătorilor să exploreze natura discursului dintre indivizi și în cadrul grupurilor și modul în care comunicarea se schimbă în funcție de natura relațiilor dintre oameni. Modelul de ecologie comunicativă este, de asemenea, util pentru a lua în considerare modul în care diferitele subiecte de comunicare afectează alegerea canalului și modul în care diferite medii modelează conținutul comunicativ.

Similar cu ecologiile biologice, ecologiile comunicative au și ele cicluri de viață. Acestea pot fi descrise ca fiind noi sau bine stabilite, active sau latente, sau într-o perioadă de creștere, sau declin. De exemplu, studenții unei grupe nou formate vor avea o ecologie comunicativă tânără, care se află într-o perioadă de creștere, dar aceasta poate avea nevoie de cultivare pentru a deveni activă. În acest caz, animarea socioculturală a comunicării poate fi necesară pentru ca aceasta să devină sustenabilă din punct de vedere social. În cazul unei grupe multiculturale de studenți, aplicarea conceptului de ecologie comunicativă poate fi deosebit de relevantă și benefică. Aceasta presupune analiza interacțiunilor și a

mediului comunicativ din grup în contextul diversității culturale, cu accent pe modul în care această diversitate influențează și este influențată de comunicare.

Pentru a aplica principiul de verificare ecologică, am putea explora următoarele aspecte:

- *Cultura și normele de comunicare:* Analiza modului în care normele culturale ale diferitelor grupuri etnice sau naționale din grup influențează modul de comunicare și interacțiunile dintre studenți.
- *Barierile de comunicare interculturală:* Identificarea și analiza barierelor de comunicare interculturală care pot apărea în grup, cum ar fi diferențele de limbaj, elemente non-verbale, convingeri și valori culturale diverse.
- *Adaptarea la diversitatea culturală:* Observarea modului în care studenții se adaptează la diversitatea culturală din grup și cum își ajustează comunicarea și comportamentul pentru a manifesta o comunicare eficientă și respectuoasă.
- *Promovarea unei comunicări interculturale sănătoase:* Propunerea de strategii și practici pentru „promovarea unei comunicări interculturale sănătoase în grup, cum ar fi facilitarea dialogului deschis, încurajarea înțelegerii reciproce și gestionarea conflictelor culturale.” [5]

Prin utilizarea conceptului de ecologie comunicativă într-o grupă multiculturală de studenți, vom putea să înțelegem mai bine dinamica comunicativă complexă din grup și vom contribui la crearea unui mediu de învățare incluziv și respectuos cu referire la diversitatea culturală.

Argumentele care susțin necesitatea aplicării principiului verificării ecologice în comunicarea interculturală sunt variate și relevante pentru contextul actual al globalizării. „Într-o lume din ce în ce mai interconectată, este crucial să recunoaștem și să respectăm diferențele culturale. Aplicarea acestui principiu ne ajută să ne adaptăm mesajele și comportamentele pentru a fi mai înțeleși și apreciați în contexte culturale diverse. Verificarea ecologică ne ajută să evităm generalizările nedorite sau stereotipurile care ar putea afecta comunicarea cu persoane din alte culturi.” [8] Astfel, putem construi relații autentice și mai respectuoase. Adaptându-ne mesajele și comportamentele la particularitățile culturale ale interlocutorilor, putem fi mai eficienți în transmiterea informațiilor și în atingerea obiectivelor de comunicare. Utilizarea aspectelor ecologice în comunicare poate contribui la evitarea neînțelegerilor și a conflictelor care pot apărea din cauza diferențelor culturale. Aceasta poate conduce la stabilirea unei comunicări pașnice și colaborative. Prin aplicarea acestui principiu, putem construi relații interculturale puternice și durabile, bazate pe respect reciproc și înțelegere culturală.

Verificarea ecologică în comunicare reprezintă un proces esențial în construirea unui mediu comunicativ sănătos și echilibrat. Ea nu doar constă în simpla comunicare, ci implică o analiză profundă a impactului pe care îl avem asupra celorlalți în timpul interacțiunilor noastre. Acest impact se resimte nu doar la nivel verbal, ci și prin limbajul non-verbal, tonul vocii și alte elemente ale comunicării. Un aspect important al verificării ecologice constă în conștientizarea emoțiilor și a stărilor celor cu care interacționăm. Înțelegerea impactului emoțional pe care îl putem avea într-o conversație ne ajută să adaptăm comunicarea astfel, încât să fie mai empatică și respectuoasă. Un alt aspect crucial este recunoașterea diversității culturale în comunicare. „Fiecare societate este dotată cu un anumit limbaj mimic, care completează sau înlocuiește exprimarea verbală. Deci, pentru a înțelege comportamentul unui popor, trebuie să-i cunoaștem nu doar limbajul verbal, ci și limbajul exprimării fizice.” [1]

Persoanele au diferite stiluri și preferințe în ceea ce privește modul de a comunica. Verificarea ecologică implică adaptarea stilului de comunicare în funcție de nevoile și preferințele fiecărui individ, astfel încât interacțiunea să fie cât mai eficientă și confortabilă pentru toți participanții. Un exemplu concret de aplicare a verificării ecologice în comunicare este în mediul de colaborare. Atunci când avem colegi cu diverse background-uri și experiențe, este esențial să fim atenți la modul în care ne exprimăm

și să evităm stereotipurile sau discriminarea. Prin aplicarea principiilor verificării ecologice, putem contribui la niște condiții de activitate incluzive și productive.

În *grosso modo*, la baza efectuării unei verificări ecologice se află investigarea răspunsurilor, potrivit Regulii celor 5 W [7, p.303], la următoarele întrebări: Cine? Ce? Cum? Cui? De ce?

Desfășurat, esența acestor întrebări înglobează straturile ecologiei comunicative. *Cine* este creatorul mesajului? *Ce* informație conține (ce vrea să transmită) mesajul? *Cum* este transmisă ideea (prin intermediul cărui canal)? *Cui* îi este destinat? *De ce* se vrea expedierea mesajului (cu ce scop)? În cazul în care răspunsurile celor cinci întrebări reușesc să formeze un puzzle în ansamblu, despre comunicarea analizată se poate spune că este una ecologică și sustenabilă.

În domeniul educației, principiul verificării ecologice poate fi aplicat în diverse moduri pentru a îmbunătăți comunicarea interculturală și pentru a crea un mediu educațional incluziv și eficient. Binevenite sunt strategiile practice pe care le putem propune în acest articol:

- *Formare și conștientizare*: Instituțiile educaționale ar trebui să ofere formare continuă pentru cadrele didactice și personalul auxiliar în domeniul comunicării interculturale și al aplicării acestui principiu. Acest lucru poate ajuta la dezvoltarea abilităților necesare pentru a comunica eficient cu studenții din diverse medii culturale.
- *Curriculum diversificat*: Integrarea de conținuturi care reflectă diversitatea culturală poate contribui la creșterea înțelegerii și respectului reciproc între studenți. Acest lucru ar putea include literatură, istorie și cultură din diferite țări și regiuni.
- *Metode de predare flexibile*: Cadrele didactice ar putea să adopte metode de predare flexibile, care să țină cont de diversitatea stilurilor de învățare și de contextele culturale ale studenților. Acestea pot include utilizarea de exemple și analogii relevante pentru diferite culturi și adaptarea materialelor didactice pentru a fi mai accesibile și relevante pentru toți studenții.
- *Promovarea dialogului intercultural*: Instituțiile educaționale ar putea să promoveze activități și proiecte care să faciliteze dialogul și interacțiunea între studenții din diferite culturi. Aceste genuri de activități pot contribui la creșterea înțelegerii reciproce și la construirea unor relații interculturale mai solide.
- *Consiliere și suport*: Ar putea fi oferite servicii de consiliere și suport pentru studenții internaționali sau pentru cei care provin din medii culturale diferite. Acest lucru poate ajuta la gestionarea stresului și a dificultăților specifice, întâmpinate în procesul de adaptare la un nou mediu cultural și educațional.

Verificarea ecologică, în esență, nu creează o revoluție în știința comunicării, ci reflectă o abordare distinctă, dar mult mai complexă de analiză și cercetare.

Comunicarea non-toxică și verificarea ecologică în comunicare sunt concepte interconectate, dar se concentrează pe aspecte diferite ale interacțiunii umane. „Comunicarea non-toxică se referă la abordarea unei comunicări sănătoase, respectuoase și eficiente, care să evite comportamentele dăunătoare, cum ar fi agresivitatea, manipularea sau judecățile critice.” [7, p.476] Pe de altă parte, verificarea ecologică în comunicare se referă la procesul de adaptare a mesajelor și comportamentelor noastre pentru a se potrivi cu contextul cultural al interlocutorilor noștri.

Cu toate acestea, există suprapuneri între cele două concepte, deoarece atât comunicarea non-toxică, cât și verificarea ecologică se bazează pe respectul, înțelegerea și adaptarea la nevoile și perspectivele celorlalți. De exemplu, într-o comunicare non-toxică, este important să evităm stereotipurile și judecățile rapide, așa cum este recomandat și în verificarea ecologică, pentru a asigura o interacțiune respectuoasă și constructivă în contexte interculturale sau interpersonale.

Deși comunicarea non-toxică și verificarea ecologică în comunicare sunt concepte distincte, ele se completează reciproc și pot fi integrate într-o abordare mai amplă a unei comunicări sănătoase și respectuoase în diverse contexte.

Vorbind despre importanța verificării ecologice, menționăm că acest principiu permite cercetătorilor să examineze modul în care o nouă formă de comunicare sau tehnologie poate sau nu poate fi integrată în modelele de comunicare existente. Totodată, cadrul de ecologie comunicativă este util și pentru designerii de interacțiuni om-calculator, creatorii de conținut și în planificarea urbană, dezvoltarea comunității și educației atunci când se caută oportunități de a îmbunătăți sau de a spori practicile locale, sociale și de comunicare.

În același timp, în cadrul vieții cotidiene, fiecare individ al societății poate deveni un „cercetător” al ecologiei comunicative, alegând mesajul, publicul și canalul media potrivit, astfel încât efectele comunicării să fie cât mai sustenabile.

CONCLUZII

În concluzie, menționăm că principiul verificării ecologice reprezintă un element esențial în comunicarea interculturală, contribuind la o interacțiune respectuoasă, eficientă și constructivă în contexte culturale diverse. Acest principiu nu doar promovează înțelegerea și respectul reciproc între culturi, dar și reduce riscul de conflicte și contribuie la dezvoltarea unei abordări interculturale sustenabile.

Pentru a aplica cu succes acest principiu, este important să fim deschiși și curioși în interacțiunea cu diferite culturi, să ascultăm activ și cu empatie, să evităm judecăți rapide și să cultivăm înțelegerea culturală. De asemenea, adaptarea comunicării la specificitățile culturale ale interlocutorilor și menținerea relațiilor interculturale pozitive sunt aspecte-cheie în aplicarea continuă a acestui principiu. Prin urmare, pentru a construi o lume interconectată și armonioasă, este important să integrăm și să aplicăm principiul verificării ecologice în toate aspectele comunicării interculturale, astfel încât să creăm relații autentice și respectuoase între persoanele din culturi diverse.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. ABRIC, J-C. Psihologia comunicării. Iași: Editura Polirom, 2022. 188 p. ISBN 978-973-46-8830-2.
2. DOBRESCU, P., BÂRGĂOANU, A., CORBU, N. *Istoria comunicării*, București, 2007. Disponibil: https://aman.ro/betawp/wp-content/uploads/ebook/snsa/Istoria_comunicarii.pdf (vizitat 27.01.2024)
3. FOULGER, D. *Un model ecologic al procesului de comunicare*. Disponibil: <https://davis.fouler.info/papers/ecologicalModelOfCommunication.htm> (vizitat 11.02.2024)
4. GAVRILAȘ, T., Modele de comunicare în societatea postmodernă. În Academia.edu, 2022. Disponibil: https://www.academia.edu/91499880/ Metode_de_comunicare_%C3%AEn_Postmodernism (vizitat 07.12.2023)
5. GUDYKUNST, W.B., YOUNG Y. K. *Communicating with Strangers: An Approach to Intercultural Communication*. McGraw-Hill, 2003. 468 p. ISBN 0072321245, 9780072321241
6. OPREA, D., O. *Marshall McLuhan: autorul cel mai cunoscut din sfera comunicării*. În Istoriei regăsite, 2017. Disponibil: <https://istorieregăsite.wordpress.com/2017/09/23/marshall-mcluhan-autorul-cel-mai-cunoscut-din-sfera-comunicarii-ii/> (vizitat 07.12.2023)
7. PRUTIANU, Ș. *Tratat de comunicare și negociere în afaceri*. Iași: Editura Polirom, 2008. 791 p. ISBN 978-973-46-1223-9.
8. SAMOVAR, L. A., PORTER R. E., MCDANIEL E. R. *Communication between Cultures*. Publisher Cengage Learning, 2016. ISBN-13 978-1285444628
9. STĂNCIUGELU, I., TUDOR, R., TRAN, A., TRAN, V. *Teoria comunicării*, București, 2014, Disponibil: <https://aman.ro/betawp/wp-content/uploads/ebook/snsa/Teoria-comunicarii.pdf> (vizitat 07.12.2023)